

НАЈСТАРИЈИ ПОМЕНИ СРБА НА АНТИЧКИМ КАРТАМА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

Posted: 16. фебруар 2016. in Античка историја

Аутор Небојша Озимић, историчар

О проблему најранијих помена Срба на Балканском полуострву као и о њиховом наводном досељавању на просторе око Дунава у 6. столећу, било је много говора и различитих интерпретација које најчешће нису кореспондирале са историјским подацима. Задатак овог рада је да покуша да утврди најраније помене Срба на просторима Балканског полуострва у ужем смислу.

Најпре треба нагласити чињеницу коју наводи Константин Јиречек да се етноним Словен среће на просторима Балкана тек у 6. столећу

1. Он чак наглашава за име Словен да “то име, за тај народ, није било у употреби пре 6. века. А до 6. века под тим именом (Словени) код суседа на западу и на југу свуда је познато.“

2. Кога онда антички писци, а са њима и картографи, идентификују на простору Балкана? Који су то народи које ће генерално касније прозвати Словенима? Јиречек на ова питања даје делимично одговор тврдећи да су “Словени раније били познати као Венеди, Винди, Анти и Скити“

3. Мавро Орбини наводи да се “из Скандинавије, око 1460. пре Христа, Словени исељавају и шире по бескрајној Сарматији, појављујући се под различитим именима – Венеди, Словени, Анти, Верли (Ерули), Алани (Масагети), Хири, Скири, Сирби, Даке...“

док на Балкану међу Словене, које сам у свом делу јасно идентификује искључиво као Србе, убраја и Илире, Трачане, Споре, Росолане, Рашане.

4. На истом делу Орбини идентификује као Србе Енете, Трачане, Ските, Дарданце, Венде, Анте и Споре.

5. Навешћемо само неке од познатијих картографа из периода 1 - 4. столећа који су у својим радовима оставили податке о распрострањању Срба широм како Балканског полуострва, тако и тада познатог насељеног света.

ПЛИНИЈЕ СТАРИЈИ

Плиније Старији (1.столеће после Христа) сачувао је многе топониме везане за Србе и њихова насеља. Тако он на Балканском полуострву проналази место **Сербинум 6 (Serbbinum)** у **Панонији**, **Вендум (Vendum)** на горњој **Драви** као и **Серретес (Serretes)** и **Осерриатес (Oserriates)** на **Сави**. Томо Маретић поводом Плинијевих Венета око Висле каже да је “сасвим сигурно да Плинијеви Венеди значе само један огранак славенског народа“.⁷

Поред локализације Венета око Лоаре у Галији, јасно је да о Венетима у Горњем Јадрану – укључујући провинцију Венетија са главним градом Венецијом представља српску насеобину.⁸

Са своје стране, Тацит бележи у делу “Германија“: “Не знам поуздано да ли да Пеукине, Венеде, и Фине убројим у Германе или Сармате“⁹

Па ипак, Плиније је, поред места Сербинос у Панонији документовао сличне топониме у Закавказју (Сервии) као и Месопотамији¹⁰.

Плиније нам је оставио и сазнање о постојању српског града на Криму (Сарбацон) као и о насељу Сербирион – у које се налазило на ушћу Дона у Азовско море.

¹¹ Сазнања Плинија и Птоломеја коришћена су при изради Ортелијусове карте Паноније и Илирика из 1590. године.

ПОМПОНИЈЕ МЕЛА

Читаво столеће пре Птоломеја драгоцене податке о географском положају Срба у прикавказском басену оставио је Помпоније Мела, римски географ, који је 43. године после Христа написао дело у три књиге под називом “Опис земље“. Ово дело нам доноси сазнања далеко старија од самог Меле и у њему се, поред осталог, на источном црноморском приморју наводе, поред осталих и племена племе Серри. Овим именом се на много места означавају управо Срби. На овом простору још је Херодот одређену планину назвао Монте Серрорум (или, у слободном преводу, Српска планина) а она би се могла лоцирати као данашња планина Балкан. Нешто јужније Херодот наводи још један топоним (Трибалска равница 12) који упућује на Србе који су дуго времена у различитим изворима називани Трибалима. Многи проучаваоци Херодотовог дела једногласни су у закључку да појам Трибалска равница подразумева Подунавље и Срем¹³. Помпоније Мела помиње и насеље Сербинос/ Сервинос у Панонији.¹⁴

Занимљиво је да племе **Серра, Срба** многи истраживачи смештају између северозападнoг Кавказа и источне обале Азовског мора што у потпуности одговара Плинијевом географском смештању Срба које наводи као **Серби, Серреи**.

Дакле, подаци које су навели Помпоније Мела у “Опису земље“ и Плиније Старији у делу “Историја природе“, а оба аутора су живела и стварала у 1. столећу после Христа, доводе нас до сазнања да су Срби били на просторима Балканског полуострва и шире још пре Христа!

КЛАУДИЈЕ ПТОЛОМЕЈ

Александријски географ Клаудије Птоломеј доноси још богатије картографске приказе српских насеобина. Стварајући своју карту света средином 2. столећа после Христа, Птоломеј се у великој мери ослањао на картографске податке Марина из Тира (100. године после Христа). Птоломеј на својој мапи, на територији Балканског полуострва, наводи топониме несумњиво српског порекла. Тако се недалеко од данашњег Сиска налази Сербинум (Serbinum), на картама Римског царства назван и Сервитиум (Servitium).

На овој карти Срби су забележени као Венети. Тако се недалеко од Купе налази насеље Вендум а око данашњег Липљана Венденис 15.

Шире гледано, Птоломеј именован налази Србе (Сербои) у области Кавказа, а тај податак потврђују и други картографи пре њега (Помпоније Мела и Плиније Старији).

Јужно од простора данашње Србије и Балканског полутотока, Птоломеј бележи у Мауретанији близу маолазијског града Цезареје српски град Сербетос – Сербетис.

О овом месту писали су Милош Милојевић, Сима Лукин – Лазић и Олга Пјановић који су дошли до закључка да су Срби са ових простора северне Африке прешли на Иберско, Апенинско и Балканско полуострво 16. Недалеко од овог града налази се познато Сербонијско језеро о коме нам податке остављају Херодот 17 и Диодор Сицилијски 18. Описи ове двојице писаца су истоветни – језеро је дугуљастог облика с тиме што Диодор наглашава да је дубина језера “чудновата“. О њему Диодор још пише: “Тако се површина језера стапа у једно с тереном који га окружује и како више погледом ока не може да се разликује, целе војске, чије вође ово место нису познавале, нестале су удаљивши се са правог пута“. За ово језеро Птоломеј као да није знао. Птоломеј бележи на својој карти на обалама југоисточног Црног мора град Србицу (Серрбанисса) с тим што је, у немогућности да напише глас – ц, којег у грчком нема, употребио као еквивалент два – сс.

Да не постоји ни једна друга сачувана мапа осим Птоломејеве опет би се отворила бројна питања у вези са наведеним топонимима. Јер топоними који упућују на Венде налазе се широм данас познатог света и увек су директно повезани са Србима.

Клаудије Птоломеј је под Вендима подразумевао Словене које бележи уз западне обале Балтичког мора док је за Германе уобичајено да Србе називају Вендима, Виндима баш као што ће Германи, само за Србе, постати Немци – они које Срби не могу разумети.

Те исте Венде Полибије смешта у приобални појас Јадранског мора, записујући следеће: “Област уз Адрију населило је друго, веома старо племе, зову се Венети и по обичајима и одећи се мало разликују од Келта али говоре, другим језиком.” 19

ПОЈТИНГЕРОВА МАПА

Ова мапа света је копија једног римског итинерара из 3. века после Христа. Нама је позната преко копије из 13. века, пронађене у бенедиктанском манастиру Тегернзе у Баварској, а име је добила по немачком хуманисти Конраду Појтингеру који се спремао да је објави и први је изнео у научну јавност. **Ова мапа је дужине 7 метара и доноси нам податак да се око данашњег Скадра (Албанија) налазило насеље Понс Сервили.** Дуго је покушавано да се ово име објасни грубом етимологијом да је то био пут којим је ишло робље (лат. Сервус, и – роб) као да другим друмовима света није вођено робље па ипак нису добили овакав назив.

На Појтингеровој мапи још је видљиво насеље Венденис на данашњем Косову и Метохији који, заједно са Понс Сервили, данас сведочи о раном постојању Срба тамо где их данас има све мање.

ПРОЧИШЋЕЊЕ

Свакако да је сваки иоле озбиљнији историчар био упознат са овим подацима јер за њих свако зна. Треба нагласити да се, заправо, овде не ради о непознавању података које смо изнели у врло оскудном обиму, већ о игнорантском ставу припадника једне историјске школе који су сва, па и највиша звања – академика, добили на претпоставци да је јужна скупина Словена населила Балкан у 6. и 7. веку. Иако је нових доказа о још старијој историји Срба, сведоци смо, из године у годину све више, још увек се у уџбеницима деца подучавају нетачности о сеоби народа. Историјска наука на светском нивоу вапи за поновним ишчитавањем и тумачењем историјских извора и у већини случајева то је проблем који се решава у ходу. **Наша национална историја има потребу за најхитнијим могућим резевима јер су Срби, по ко зна који пут, у једној пародичној ситуацији: док се скоро сви народи Европе и света труде да на сваки начин себи обезбеде што дубље историјске корене па макар их и немали, Срби се, са друге стране, одричу добрих 1500 – 2000 година сопствене историје.**

(Са овим податком се неће сложити многи, мишљења да је српска прошлост још дубља)
На тај начин, српски народ је себи обезбедио улогу младог народа који куца на врата великих народа очекујући да буде, као такав, од таквих, примљен у Европску заједницу што је само по себи парадокс.

Српској историји и, посебно, српским историчарима, предстоји једно велико прочишћење како би напослетку испливала права историја Срба на видело и била стављена под окриље институција. Као што смо у овом раду видели, за тако нешто дефинитивно има материјала и потребе.

Напомене	
1	К.Јиречек, Историја Срба, I- II, књ. I, Београд, 1952, 37 (у даљем тексту Јиречек, I)
2	Јиречек, I, 37
3	Јиречек, I, 37-38
4	М.Orbini, Il reglo dell Sklavi, Pesara, 1609.,139-140
5	Orbini, 140
6	Све корене топонима у овом делу подвукао аутор.
7	Т.Maretić, Slaveni u davnini,Zagreb, 1889, 15 (у даљем тексту Maretić)
8	Maretić, 15
9	Тацит , Германија , 46
10	Клаудије Птоломеј, Космографија, V, 9
11	М. Јовић, Срби пре Срба , Доротеус , Краљево , 2002., 166-167
12	Herodot, Istorija, IV, 49
13	Јовић, 153 – 154
14	Јовић, 166
15	Ptol., 3.9.4.
16	О.Л.Пјановић , Срби...народ најстарији, КИЗ ДОСИЈЕ, Београд, 1991., 82
17	Herodot, Istorija, II, 6 ; III,5
18	Diodor, Istorijska biblioteka, I , 30
19	Полибије, Историје, II , 17

Аутор Небојша Озимић, историчар